

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาที่สนใจเกี่ยวกับการประกอบอาชีพผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ไทย มีแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้นำมาเป็นแนวทางในการศึกษาครั้งนี้ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับวิชาชีพนิยม
2. แนวคิดเกี่ยวกับคุณสมบัติผู้สื่อข่าว
3. แนวคิดเรื่องจริยธรรม
4. ทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคม
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับวิชาชีพนิยม

วิชาชีพนิยม (Professionalism) จะมีลักษณะของพื้นฐานของหลักจริยธรรมผสมผสานกับลักษณะเฉพาะด้านวิชาชีพ โดยมีอุดมการณ์วิชาชีพ และมีกระบวนการนำไปสู่ความเป็นวิชาชีพ (Professionalism) เป็นเกณฑ์มาตรฐาน การประพฤติปฏิบัติตนในลักษณะอาชีพปฏิญาณ คือการปฏิบัติงานอย่างอุทิศตนไปตลอดชีวิต มีอุดมการณ์และจรรยาบรรณวิชาชีพให้เป็นไปตามธรรมเนียมและมโนธรรม และนำไปสู่ความเป็นวิชาชีพนิยม ด้วยการนิยมชมชอบชื่นชมในอาชีพ (อรรถพรพรณ จรัสวัฒน์, 2541 : 24-25)

สุภา ศิริมานนท์ (2528) กล่าวว่า งานที่ถือได้ว่าเป็นอาชีพปฏิญาณ จะต้องมีความคุณสมบัติอย่างน้อย 3 ประการ คือ

1. งานนั้นต้องเป็นเอกรະ (หมายถึงงานที่ไม่ขึ้นอยู่กับใคร) ซึ่งผู้ดำรงตำแหน่งงานนั้นๆ จำต้องอุทิศตัวเสียสละเพื่องานอันนั้นตลอดชีวิต
2. งานอันนั้นจำต้องใช้บุคคลผู้มีการศึกษาพิเศษเฉพาะ และได้รับการอบรมพิเศษเฉพาะ
3. งานนั้นจะต้องมีการจัดตั้งมาตรฐานและเป้าหมายต่างๆ ทางอาชีพของตนขึ้นไว้โดยแน่ชัด ซึ่งมาตรฐานและเป้าหมายนี้ จะต้องไม่เกี่ยวข้องและไม่ใช้มูลเหตุจูงใจเรื่องกำไร งานอันนั้นพึงต้องมีองค์การจัดตั้งทางวิชาชีพ เพื่อจะใช้เป็น

ปัจจัยในการธำรงรักษา และในการยกระดับมาตรฐานและเป้าหมายเหล่านี้ให้สูงส่งยิ่งขึ้น อีกทั้งเพื่อจะใช้เป็นปัจจัยในการดำเนินปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ให้บรรลุจุดมุ่งหมาย

จิตติ ดิงควัททีย์ (2540) กล่าวว่า "วิชาชีพ" มีคติอยู่ 3 ประการ คือ

1. เป็นองค์การ คือ ทำหน้าที่ทั้งในทางควบคุม และในทางคุ้มครองส่งเสริมวิชาชีพนั้นๆ องค์การควบคุมและคุ้มครองนี้ ประกอบด้วยบุคคลในวิชาชีพนั้น ซึ่งรวมกันเข้าเป็นกลุ่มผู้ประกอบวิชาชีพควบคุมกันเอง รู้การงานและประโยชน์ของหมู่คณะและผลที่กระทบถึงประชาชนดีกว่าผู้อื่น การรวมกลุ่มเข้าประกอบการทำงานร่วมกันย่อมมีแบบฉบับและหลักธรรม
2. มีการศึกษาอบรมในวิชาการ หมายถึง ผู้ที่จะประกอบวิชาชีพได้ต้องมีการศึกษา โดยเฉพาะในวิชานั้น ไม่ใช่การงานที่บุคคลทั่วไปทำได้ โดยเพียงแต่ทดลองปฏิบัติ ทั้งต้องมีการฝึกอบรมอย่างสมบูรณ์ในทางวิทยาการชั่วระยะเวลาหนึ่ง
3. มีเจตนารมย์เพื่อบริการประชาชน ผู้ประกอบวิชาชีพต้องมีอุดมการณ์เพื่อรับใช้ประชาชนยิ่งกว่า เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตัวเอง

2. แนวคิดเกี่ยวกับคุณสมบัติผู้สื่อข่าว

ฟิลิซฐ์ ชาวลาธวัช (2539 : 43-48) กล่าวว่า ผู้สื่อข่าวควรมีลักษณะพิเศษดังนี้

1. มีมโนคติ (Imagination) สิ่งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจและความคิดและมีความเข้าใจในเหตุการณ์ สถานการณ์ของเรื่องราวทั้งหลายที่เกิดขึ้นเป็นข่าว รวมถึงความเคลื่อนไหว การกระทำและอากัปกริยาของบุคคลในข่าว เพื่อเขียนรายงานได้อย่างถูกต้อง
2. มีความสนเท่ห์เป็นนิสัย (Curiosity) คือความเป็นผู้อยากรู้อยากเห็น น่าสนใจไปเสียหมด และมักจะตั้งคำถามกับตนเองตลอดเวลา เพื่อจะได้หาคำตอบอันเป็นการปฏิบัติภารกิจของผู้สื่อข่าว

3. นิสัยจมูกต้องได้กลิ่นข่าวเสมอ (Nose for News) เป็นการอุปมาอุปไมยให้เห็นภาพพจน์ถึงลักษณะพิเศษของผู้สื่อข่าว คือ เป็นคนที่มีความไวต่อทุกเรื่องทุกข่าว รู้ได้ว่าอะไรเป็นข่าว และมีคุณค่าอย่างทันทีทันใด
4. คิดอย่างมีเหตุผล (Think Logically) ด้วยเวลาอันจำกัดของผู้สื่อข่าวต้องพยายามคิดคำนึงถึงเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยอาศัยความรวดเร็ว คือ คิดเร็ว รอบด้าน และเจาะลึก แยกแยะข้อเท็จจริง เรื่องราว ตั้งคำถาม หาความจริง และเขียนข่าวอธิบายเรื่องที่อยู่ในกระแสความสนใจอย่างมีเหตุผลของเรื่อง
5. มีความรู้กว้างขวาง (Wide Range of Knowledge) ภารกิจของผู้สื่อข่าวต้องเข้าใจทุกเรื่องที่เกิดขึ้น และสามารถเรียบเรียงข้อความเชื่อมโยงเรื่องราวต่างๆ ในเนื้อหาของข่าวได้ครบถ้วน ความน่าภูมิใจของผู้สื่อข่าวอยู่ตรงที่ไม่มีอาชีพใดในโลกนี้อีกแล้วที่เรียกร้องหรือคาดหวังให้ความรู้กว้างขวางยิ่งไปกว่าอาชีพผู้สื่อข่าว คุณลักษณะพิเศษข้อนี้เองที่ทำให้งานข่าวค่อนข้างจะท้าทายสำหรับผู้รอบรู้ สำหรับการรู้จักเฉพาะด้าน อาจจะเหมาะกับงานข่าวเฉพาะบางเรื่อง เช่น ผู้จับนิติศาสตร์ จะรู้เรื่องกฎหมายได้ดีถ้าไปทำหน้าที่ผู้สื่อข่าวศาล แต่อาจเกิดปัญหาในทางปฏิบัติ เพราะไม่อาจเขียนข่าวหรือรายงานข่าวสารให้เข้าใจได้ เว้นแต่จะได้ฝึกฝนให้เป็นนักวารสารศาสตร์มาก่อน

อีวอร์ค ยอร์ค (York, 1995 : 10-11) อดีตผู้สื่อข่าวและบรรณาธิการข่าวสถานีโทรทัศน์ บีบีซี. ประเทศอังกฤษ ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ที่พึงประสงค์ว่า

1. มีการศึกษาที่ดี หมายถึง มีความรู้ความสามารถตรงตามที่สายงานข่าวต้องการ เช่น รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ หรือแม้แต่วิทยาศาสตร์ เนื่องจากองค์กรข่าวมองว่า การศึกษานิเทศศาสตร์ปัจจุบันเน้นทฤษฎีมากกว่าปฏิบัติ ทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานไม่แตกต่างจากผู้ที่ไม่ได้จบการศึกษาด้านนิเทศศาสตร์โดยตรง นอกจากนี้การรู้ภาษาที่สองก็นับเป็นข้อได้เปรียบ
2. มีความสนใจในข่าวและเหตุการณ์ปัจจุบัน นอกจากความรู้ความสนใจเฉพาะเรื่องแล้ว การตระหนักรู้ในเหตุการณ์ปัจจุบันทั้งภายในและต่างประเทศก็เป็นเรื่องสำคัญ ผู้สื่อข่าวต้องสามารถแสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้

อย่างมีพลัง รวมทั้งสามารถสร้างจิตสำนึกทางสังคมได้ในระดับสูง และที่สำคัญผู้สื่อข่าวจะต้องไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

3. มีความไฝ่ฝันในการเป็นผู้สื่อข่าว
4. มีบุคลิกภาพที่เหมาะสม งานข่าวโทรทัศน์เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับเครื่องมืออย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากมีเรื่องของกระบวนการผลิตและเทคนิคที่ซับซ้อนเข้ามาเกี่ยวข้อง ผู้สื่อข่าวจึงควรตระหนักถึงคุณค่าของการทำงานเป็นที่มาด้วย
5. สามารถทำงานหน้าจอโทรทัศน์ได้ การมีบุคลิกหน้าตาและน้ำเสียงที่ดี ได้รับการยอมรับ จะทำให้ผู้สื่อข่าวสามารถเพิ่มโอกาสให้กับตนเองได้
6. มีความชำนาญด้านอื่นๆ ประกอบ เช่น สามารถใช้คอมพิวเตอร์ เครื่องตัดต่อภาพ กล้องถ่ายภาพ
7. มีความสนใจในการเขียน และเข้าถึงแง่มุมในการทำข่าว

ไมค์ รอยโก้ (Royko, cite in Itule, and Anderson , 1994 : xvii-xix) เขียนถึงคุณสมบัติผู้สื่อข่าวไว้ในคำนำหนังสือ News Writing and Reporting for Today's Media ว่านอกจากผู้สื่อข่าวจะต้องมีความสามารถในการเขียนอย่างมีเหตุผล ไม่เคยทำผิดพลาด ทำงานอย่างสุขุมรอบคอบแล้ว ยังต้องมีคุณสมบัติอย่างน้อยดังต่อไปนี้

1. ฉลาด
2. มีอารมณ์ขัน
3. เจ้าความคิด มีจินตนาการ และสามารถคิดตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว
4. ช่างสงสัย รู้จักกลั่นกรองข้อเท็จจริง
5. มีความสำนึกของความเป็นข่าว
6. มีความอดทน มีความตั้งใจทำงานอย่างไร้ขีดจำกัด
7. มีความพยายามเป็นพิเศษ
8. มีบุคลิกภาพที่สุภาพ

มีความยุติธรรม ให้โอกาสคนพูด และนำเสนออย่างตรงไปตรงมา รวมทั้งตรวจสอบจนข้อมูลเชื่อถือได้

ผู้สื่อข่าวในฐานะที่เป็นผู้ประกอบอาชีพที่มีลักษณะเป็นอาชีพปฏิญาณ ต้องมีคุณสมบัติดังนี้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช การข่าวและบรรณาธิการ หน่วยที่ 10-15 : 1011-1013)

1. การเป็นผู้ที่มีบุคลิกอยากรู้อยากเห็น (Curiosity) เพราะความอยากรู้อยากเห็นนี้ เป็นส่วนกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้นสนใจเหตุการณ์ที่อุบัติรอบ ๆ ตัว โดยชักนำสู่ความสงสัยใคร่รู้ถึงสาเหตุความเป็นมาของเหตุการณ์ จนกระทั่งออกไปค้นหาข้อเท็จจริงที่ถูกปิดบังเอาไว้ เพื่อนำมาตีแผ่ให้สาธารณชนได้ทราบ
2. เป็นคนช่างสังเกต (Observance) เป็นบุคลิกคล้ายกับนักสืบ คือต้องเป็นคนช่างสังเกตในรายละเอียดเล็กๆน้อยๆ ของข้อเท็จจริงที่ประกอบขึ้นเป็นข่าว เนื่องจากรายละเอียดเล็กๆน้อยๆเหล่านี้ อาจเป็นรายละเอียดที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อปกปิดร่องรอยเหตุการณ์ที่อาจเป็นข่าวใหญ่ได้
3. ไม่วางใจใครง่ายๆ (Cynical) หรือเป็นคนช่างสงสัย บุคลิกนี้แม้จะทำให้ดูเหมือนมองคนในแง่ร้ายอยู่ตลอดเวลา แต่การไม่วางใจใครง่ายๆ หรือเป็นคนช่างสงสัย จะทำให้ผู้ที่มีอาชีพเกี่ยวกับงานข่าวได้คอยสอดส่อง และกำกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในฐานะตัวแทนของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น
4. มีจมูกไวต่อข่าว (Nose for news) บุคลิกนี้เปรียบเสมือนกับเป็น “ประสาทสัมผัสที่หก” (sixth sense) ของนักหนังสือพิมพ์ หรือผู้ที่มีอาชีพเกี่ยวกับงานข่าว ซึ่งจะทำให้สามารถแยกแยะข้อเท็จจริงที่มีคุณค่าทางข่าวออกจากข้อมูลที่ได้รับมาทั้งหมดไว้ รวมทั้งแยกแยะเงื่อนงำ (Clues) ที่แฝงอยู่ในข้อเท็จจริงที่เป็นเหตุการณ์ออกมา เพื่อนำไปสู่การเปิดโปงพฤติกรรมต่างๆได้
5. มีความสามารถทำงานภายใต้ความกดดันได้ เพราะผู้ประกอบอาชีพนี้ จะต้องประสบกับความกดดันหลายรูปแบบ ทั้งความกดดันทางภาวะเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากรายได้ที่ได้จากการประกอบอาชีพไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ และความกดดันทางครอบครัว เนื่องจากภาระหน้าที่อาจทำให้มีเวลาอยู่กับครอบครัวน้อยเกินไป นอกจากนี้ยังต้องมี “เส้นตาย” (Deadline) คอยกำกับการทำงาน จะต้องรวดเร็วและถูกต้องในช่วงเวลาอันจำกัดด้วย

เนื่องจากการสื่อข่าวเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ จึงไม่มีตำราเล่มใดระบุไว้แน่ชัดว่า ผู้สื่อข่าวควรมีคุณสมบัติอย่างไรบ้าง แต่อาจประมวลได้จากลักษณะสำคัญบางประการ โดยพิจารณาจากขอบเขต ความรับผิดชอบ และการให้ได้ว่าซึ่งข่าวที่ผู้ประกอบอาชีพด้านนี้จะพึงมี ได้ แก่ (ซวรัตน์ เชิดชัย, 2521 : 15-16)

1. ประสบการณ์ ผู้สื่อข่าวย่อมได้รับประสบการณ์จากการแสวงหาข่าวมาอย่าง โขกโชน ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ในอดีตมักได้ประสบการณ์มาจากการลงมือ ปฏิบัติสื่อข่าวหรือเป็นผู้สื่อข่าวสมัครเล่นมาก่อน แต่ปัจจุบันการศึกษาวชิชา วารสารศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วยทฤษฎีและการปฏิบัติ ย่อมจะสร้างพื้นฐาน ประสบการณ์ให้แก่ผู้สื่อข่าวได้เป็นอย่างดี
2. ความอยากรู้อยากเห็น ผู้สื่อข่าวควรเป็นผู้ที่มีความอยากรู้อยากเห็น ช่าง สงสัย ชอบเสาะแสวงหาคำตอบเพื่อขจัดข้อข้องใจ คุณสมบัติเหล่านี้จะนำมา ซึ่งการตั้งคำถามอยู่ในใจเสมอว่า ใคร? ทำอะไร? ที่ไหน? อย่างไร? เมื่อไร? หรือใครกล่าวเช่นนั้น? ถูกหรือผิด?
3. เสาะหาข่าว (nose for news) เป็นคุณสมบัติพิเศษอย่างหนึ่ง หมายถึงความ สามารถสำนึก (recognize) หรือบอกได้ว่าสิ่งที่เกิดขึ้น สิ่งที่พบเห็นเป็นข่าวได้ หรือไม่
4. มโนภาพ (imagination) ผู้สื่อข่าวจะนำเอาข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกิดขึ้น และอยู่ กระจัดกระจายกันมารวมเข้าเป็นเรื่องเดียว โดยการจัดลำดับเหตุการณ์หรือ ความสำคัญของเหตุการณ์นั้นเสียใหม่ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจง่ายและน่าสนใจยิ่ง ขึ้น การใช้มโนภาพ เป็นการนำเอาความรู้เหตุการณ์ตลอดทั้งสังเกตมาผสม ผสานเข้าด้วยกัน จึงเป็นสิ่งที่ยากเย็นที่สุดของศิลปการสื่อข่าว เว้นแต่ ผู้สื่อข่าวจะได้รับประสบการณ์มาแล้วอย่างมากมาย

3. แนวคิดเรื่องจริยธรรม

สุภา ศิริमानนท์ (2530) อดีตนักหนังสือพิมพ์ ได้เสนอแนะจริยธรรมของการ เสนอข่าว ที่ควรนำไปปฏิบัติอย่างยิ่งไว้ดังนี้

1. หลีกเลี่ยงความจริงที่แท้จริง (Objectivity) คือไม่สอดแทรกทรรศนะส่วน ตัวหรือความรักความชังส่วนตัวลงไปในงานข่าวนั้นๆ

2. หลักว่าด้วยความซื่อสัตย์ (Honesty) หรือความสัตย์จริงๆ หลักการทางจริยธรรมได้กำหนดไว้เกี่ยวกับกรณีความสัตย์จริงเป็นสองประการด้วยกัน คือ ประการแรกต้องเสนอรายงานข่าวที่เป็นจริงมิใช่เสนอนิยาย และประการที่สอง ต้องรักษาข่าวที่ได้ให้คำมั่น หรือตักปากลงคำกับแหล่งข่าว หรือผู้ให้ข่าวสาร ว่าจะต้องไม่เปิดเผยแหล่งข่าวโดยเด็ดขาด
3. หลักว่าด้วยการลอกคัดเรื่องของคนอื่นแล้วก็ทักทักเอาเป็นของตน (Plagiarism) ภาวะที่เรียกว่าเป็นการลอกคัดเรื่องของคนอื่นแล้วก็ทักทักเอาเป็นของตานั้น ได้แก่ การ “ลอกคัด” จริงๆ ไม่ว่าจะลอกคัดแต่เพียงเฉพาะส่วนสาระสำคัญ หรือไม่ว่าจะลอกคัดทั้งดุ้น ลอกชนิดคำต่อคำ แล้วก็ใส่ชื่อของตนเองลงไปโดยทักทักว่าตนทำเรื่องนั้นขึ้น

อิศรา อมันตกุล (2533) อดีตนักข่าวและนักหนังสือพิมพ์ ได้กล่าวถึงหลักจริยธรรมของนักข่าวใน “บัญญัติ 8 ประการ” ว่า

1. นักข่าวพึงกระทำทุกสิ่งทุกอย่างในอำนาจหน้าที่ของตน เพื่อให้รายงานข่าวที่เสนอออกสู่ประชาชนคนอ่านมีความถูกต้อง เทียบแท้ อย่างแน่นอนที่สุด ก่อนที่จะรายงานข่าวหนึ่งข่าวใดออกไป นักข่าวพึงใช้ความรอบรู้และความสามารถตรวจสอบจนกระทั่งมั่นใจว่า จะไม่ผิดพลาด การบิดเบือนข้อเท็จจริงก็ดี และหรือมีการยับยั้งข้อเท็จจริงไว้โดยเจตนาที่ดี ย่อมไม่ใช่วิสัยของนักข่าวที่ซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพ
2. พึงระลึกว่า บัจเจกชนทุกคนมีสิทธิที่จะป้องกันชื่อเสียง เกียรติยศ และเอกภาพของเขาไว้ สิทธิดังกล่าวนี้นักข่าวได้รับความเคารพจากนักข่าว โดยตรง เว้นไม่เสนอข่าวอันเป็นการละเมิดเรื่องราวส่วนตัวของบุคคลผู้ใด เว้นไว้แต่ได้พิจารณาเห็นแล้วว่า จำเป็นจะต้องกระทำเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม
3. ในการเสนอรายงานข่าวอันผิดพลาดหรือเป็นเท็จออกไป จะต้องแก้ไขข่าวนั้นให้ถูกต้องโดยรีบด่วนที่สุด
4. ในการเสนอรายงานข่าว พึงถือเป็นข้อห้ามเด็ดขาดที่จะไม่แทรกแซงความคิดเห็นปะปนไปด้วย ข่าวกับความคิดเห็นจะต้องแยกออกจากกันโดยเด็ดขาด

5. ควรใช้ดุลยพินิจให้ละเอียดรอบคอบเกี่ยวกับแหล่งที่มาของข่าว เพื่อป้องกันมิให้ข่าวที่เสนอออกสู่ประชาชนกลายเป็นโฆษณาชวนเชื่อ เพื่อผลประโยชน์ของบุคคลบางคนหรือบางกลุ่ม หนึ่ง ในกรณีที่จำเป็น นักข่าวจะต้องปกปิดแหล่งที่มาของข่าว ซึ่งคนได้รับรายงานให้เป็นความลับโดยเข้มงวดที่สุด
6. ในการเสนอข่าวอาชญากรรม นักข่าวพึงระลึกไว้ให้แม่นยำว่า ผู้ต้องหาในคดีต่างๆ ยังเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่ เว้นไว้แต่เขาจะตกเป็นจำเลย ตามการชี้ขาดศาลที่มีอำนาจตามกฎหมาย นักข่าวที่ดีย่อมจักไม่ด่วนประณามผู้ต้องหาว่าเป็นผู้กระทำผิด เพื่อสร้างรสนชาติต้นตอให้แก่ล้าอยู่ในการเสนอข่าวของตน การเรียกผู้ต้องหาว่า “อ้ายเสือ” กิติ “มือปืน” กิติ “อาชญากรเหี้ยม” กิติ ฯลฯ เพื่อบรรยายข่าวให้ตื่นเต้น โลดโผน เป็นการกระหอบกระเทือนจิตใจ ตลอดจนรูปคดีของผู้ต้องหาอย่างร้ายแรง อันเป็นเรื่องพึงระมัดระวังอย่างกวดขัน
7. นักข่าวกิติ นักหนังสือพิมพ์กิติ จะรับสินบนไม่ว่าจะมาในรูปแบบไหนไม่ได้ทั้งนั้น หรือจะปล่อยให้ผลประโยชน์ส่วนตัวมีอิทธิพลเหนือความสำนึกในความเป็นธรรมและความเป็นกลาง ย่อมไม่ได้ดั่งกัน
8. ข่าวและเรื่องราวที่ก่อความเสื่อมทรามทางศีลธรรม เช่นเดียวกับข่าวและเรื่องราวที่เป็นภัยต่อความมั่นคง เสถียรภาพและอธิปไตยของประเทศชาติ ไม่พึงเสนอโดยเด็ดขาด

ผู้สื่อข่าวจะต้องมีคุณสมบัติพิเศษประกอบ ซึ่งเป็นความสามารถอันเกิดจากตัวผู้สื่อข่าวเอง และคุณสมบัติเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมให้การรวบรวมข่าวมีประสิทธิภาพมากขึ้น ได้แก่ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช การข่าวและบรรณาธิการ หน้าที่ 2 : 89-90)

1. มีความสามารถในการหาสิ่งที่น่าสนใจ และสิ่งที่เกิดขึ้นกับตัวผู้อ่าน
2. มีความสามารถในการพบปะผู้คนทุกแบบทุกวัย เพื่อหาข่าวจากพวกเขาเหล่านั้น
3. มีความมั่นใจตัวเอง และสามารถทำให้บุคคลที่อยู่รอบข้างรู้สึกสบายใจ ไม่อึดอัดใจในการสนทนาด้วย
4. มีความสามารถในการพูดและการเขียนภาษาไทยเป็นอย่างดี
5. มีความสามารถในการหาแหล่งข่าวและข้ออ้างอิงที่มีคุณภาพ
6. มีความรับผิดชอบและตรงต่อเวลา

7. มีความสามารถในการรักษาหรือปกปิดความลับ ทำตามคำขอร้องและปฏิบัติตามคำสัญญา
8. มีความมุ่งหวังที่จะปฏิบัติหน้าที่นอกเหนือจากการที่ต้องปฏิบัติตามปกติ
9. มีความสามารถในการทำงานอย่างรวดเร็วและถูกต้อง
10. มีความระลึกละเอียดอยู่ว่า ชาวทุกชาวยุคจะต้องมีข้อเท็จจริงจากหลายๆทางด้วยกันเสมอ ผู้สื่อข่าวจะพิจารณาหรือตัดสินใจได้ก็ต่อเมื่อได้ข้อเท็จจริงมาให้มากที่สุด
11. มีความสนใจในทุกๆด้าน
12. มีความรอบรู้กว้างและมีพื้นฐานการศึกษาที่ดีพอ
13. มีมุกสำหรับหาข่าว ทั้งนี้หมายถึงว่า ผู้สื่อข่าวจะต้อง
 - มีความสามารถในการที่จะรู้ว่าข่าวแบบไหนเป็นที่สนใจของผู้อ่านโดยทั่วไป
 - มีความสามารถในการแกะรอยหรือติดตามสิ่งเล็กๆน้อยๆ อันจะเป็นฉนวนไปสู่การค้นพบข่าวสำคัญๆ
 - มีความสามารถในการที่จะรู้ถึงความสำคัญของข้อเท็จจริงหลายอย่างที่สามารถนำมาเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
14. มีไหวพริบและความแหลมคมในการสังเกตการณ์
15. มีความสนใจและรักการอ่าน
16. มีความรู้ในเรื่องศัพท์อย่างกว้างขวาง

4. ทฤษฎีความรับผิดชอบทางสังคม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 41 ได้กล่าวถึง เสรีภาพของสื่อมวลชนไว้ ซึ่งเสรีภาพของสื่อมวลชนดังกล่าว ควรจะมีความคู่ไปกับความรับผิดชอบต่อสื่อมวลชนที่มีต่อสังคม สาธารณชนมีสิทธิที่จะได้รับข่าวสาร และสื่อมวลชนมีความรับผิดชอบต่อในการเสนอข่าวสาร

โรนัลด์ ที ฟาร์วาร์ (1983 อ้างถึงใน สายสม วงศาสุลักษณ์ , จีรวรา อุษากุล, 2535 : 104-105) ได้กล่าวถึงทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคมว่า เป็นเหมือนกับการกำหนด

กฎเกณฑ์ เพื่อควบคุมดูแลผู้ที่มีอำนาจควบคุมสื่อมวลชน ในการที่จะทำให้เกิดความมั่นใจว่า สื่อมวลชนจะสามารถทำหน้าที่ต่อไปนี้ได้เต็มที่ คือ

1. รายงานเหตุการณ์ด้วยความยุติธรรมและถูกต้อง
2. สื่อมวลชนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี

สื่อมวลชนมีภารกิจที่สำคัญต่อสังคมในระบอบประชาธิปไตย แม้ว่าสื่อมวลชนจะมีอิสระมากที่สุดในแง่ของข่าวสาร และเป็นเวทีสำหรับการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นในรูปแบบต่างๆกัน ในขณะเดียวกันก็ต้องยอมรับข้อผูกพันบางอย่างต่อสังคมส่วนรวม สื่อมวลชนต้องยอมรับและปฏิบัติตามมาตรฐานของการปฏิบัติหน้าที่ของตนที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด

บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนตามทฤษฎีนี้ จะเน้นที่ความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่เหล่านั้นให้เกิดผลดีต่อสังคมส่วนรวมอย่างแท้จริง หน้าที่เหล่านั้นคือ

1. การจะต้องถือเป็นภาระหน้าที่หลักที่จะให้บริการแก่ระบบการเมือง โดยการให้ข่าวสารให้มีการอภิปรายโต้เถียงในเรื่องของส่วนรวมหรือกิจการสาธารณะ
2. ควรจะต้องส่งเสริมกระบวนการประชาธิปไตย และให้ความสว่างทางปัญญา (enlightening) แก่สาธารณชน เพื่อจะได้เกิดความสามารถในการปกครองตนเอง
3. ควรจะต้องพิทักษ์รักษาสีติของบุคคลโดยคอยเฝ้าดูรัฐบาล (Watchdog Against Government)
4. ควรจะต้องให้บริการแก่ระบบเศรษฐกิจ โดยเน้นส่งเสริมผลประโยชน์ของผู้ซื้อ ผู้ขายสินค้าและบริการด้วยสื่อสารโฆษณา แต่รายได้จากการนี้ต้องไม่บั่นทอนอิสรภาพของสื่อมวลชน
5. ควรจะต้องให้ความบันเทิงแก่สาธารณชน แต่มีเงื่อนไขว่าต้องเป็นความบันเทิงที่ดี มีคุณภาพ
6. ควรจะต้องหลีกเลี่ยง ไม่เสนอเนื้อหาเรื่องราวอันก่อให้เกิดอาชญากรรมรุนแรง ความไม่สงบเรียบร้อยของบ้านเมือง หรือการก้าวร้าวต่อชนกลุ่มน้อย
7. สื่อมวลชนจะต้องเป็นพหุนิยม คือสะท้อนความคิดเห็นที่แตกต่างกัน รวมทั้งเปิดโอกาสให้ใช้สิทธิตอบโต้

มาตรการที่จะทำให้อิสระของสื่อมวลชนสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามทฤษฎีนี้ได้เต็มที่ คณะกรรมการเสรีภาพของสื่อมวลชน (Commission on Freedom of the press) ได้เสนอแนวทางและแหล่งรับผิดชอบไว้ 3 ประการคือ

1. สื่อมวลชนจะต้องมีจิตแห่งวิชาชีพในทำนองเดียวกับวิชาชีพทั้งหลาย เช่น กฎหมาย แพทย์ เป็นต้น
2. สาธารณชนจะต้องตื่นตัว รับรู้ถึงอำนาจมหาศาลของสื่อมวลชนที่จะตอบสนอง ความจำเป็นของสังคม สาธารณชนจึงต้องรวมตัวเป็นองค์กร หรือสถาบัน หรือ สถาบันที่เข้ามาช่วยปรับปรุงพัฒนาวิชาการ และวิชาชีพสื่อมวลชน
3. รัฐบาลจะต้องช่วยพัฒนาสื่อมวลชนเสรีให้เป็นระบบสื่อสารที่ประชาชน พลเมืองต้องการ โดยการช่วยเหลือ สนับสนุนอุตสาหกรรมสื่อมวลชนอย่าง ถูกต้อง

สังคมมีเครื่องมือหรือกลไก 3 ประการ ที่สามารถช่วยสร้างเสริมหรือกระตุ้นให้ สื่อมวลชนปฏิบัติหน้าที่อย่างมีความรับผิดชอบ เครื่องมือทั้ง 3 ได้แก่ รัฐบาล สื่อมวลชน และ ประชาชน (ปรมะ สตะเวทิน , 2539 : 197 - 199)

1. รัฐบาล (Government) รัฐบาลจะต้องปล่อยมือจากสื่อมวลชน สิ่ง ที่ จำเป็นต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย ก็คือ การกระจายตัวของข่าวสาร ที่เสรี มีการแข่งขันกันระหว่างสื่อมวลชน รัฐบาลควรจะเป็นเครื่องมือสุดท้าย ในบรรดาเครื่องมือทั้ง 3 ที่จะเข้ามาดูแลให้สื่อมวลชนมีความรับผิดชอบต่อ สังคม และควรที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องเมื่อสื่อมวลชนเป็นอันตรายต่อความสงบสุขของ สังคมอย่างชัดเจนและทันที หรือเมื่อสื่อมวลชนไม่ปฏิบัติหน้าที่ที่เป็น ประโยชน์ต่อสังคม
2. สื่อมวลชน (The Media) ความรับผิดชอบต่อพื้นฐานของการสื่อสารมวลชนก็ คือ การผลิตผลผลิตที่ยุติธรรมและเป็นจริงอย่างมีคุณภาพสูงสุด ซึ่งทำให้ สื่อมวลชนต้องพัฒนาจิตสำนึกที่ลึกซึ้งและกว้างขวาง ถึงความต้องการและ ผลประโยชน์ของประชาชน มีวิธีการสองวิธีการที่สื่อมวลชนสามารถใช้ในการ แสดงความ รับผิดชอบต่อสังคม
 - 2.1 การควบคุมตนเอง (Self - Regulation) จรรยาบรรณของ สื่อมวลชน (media codes) เป็นวิธีการแรกในการแสดงความรับ รับผิดชอบของสื่อมวลชน จรรยาบรรณเกิดจากความตั้งใจของ ผู้ประกอบวิชาชีพด้านการสื่อสารมวลชน ในอันที่จะปฏิบัติหน้าที่ ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต และยุติธรรม จึงกำหนดเป็นหลักการไว้

เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ประกอบวิชาชีพ

2.2 ความเป็นวิชาชีพ (Professionalization) เป็นจิตสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีความรับผิดชอบของนักสื่อสารมวลชน การสร้างความเป็นวิชาชีพให้เกิดขึ้นในจิตสำนึกของนักสื่อสารมวลชนนั้นใช้เวลานาน กว่าจะส่งผลถึงความรับผิดชอบของสื่อมวลชนโดยรวม

3. ประชาชน (The Public) ปฏิกริยาของประชาชนในรูปแบบต่างๆ เช่น ความนิยมรายการ (program ratings) , จดหมายถึงบรรณาธิการ (letters to the editor) , การบอยคอตต์ (boycotts) ของผู้ชม

5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มีเอกสารเกี่ยวกับวิชาชีพต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำมาเปรียบเทียบกับวิชาชีพผู้สื่อข่าว โทรทัศน์ เพื่อให้เกิดความชัดเจนว่า วิชาชีพแต่ละวิชาชีพต้องมีคุณสมบัติเฉพาะอย่างไร

จิตติ ดิงศรัทธี ได้กล่าวถึง วิชาชีพนักกฎหมาย ไว้ในหนังสือ หลักวิชาชีพนักกฎหมาย โดยเปรียบเทียบวิชาชีพดังกล่าว ว่ามีลักษณะแตกต่างจากรัฐกิจหรืออาชีพอื่น คือ

1. วิชาชีพโดยทั่วไปต้องมีการศึกษาและฝึกอบรมขั้นสูง เป็นการศึกษาอบรมทางความคิดยิ่งกว่าทางร่างกาย รัฐกิจและอาชีพอื่นไม่จำเป็นต้องมี อาจได้ประสบการณ์ สำคัญสำนึก การฝึกอบรมทางร่างกายก็ได้
2. วิชาชีพเป็นบริการที่จำเป็นแก่ชุมชน ต่างกับธุรกิจอื่นที่อาจไม่ถึงขนาดที่จำเป็นขาดเสียไม่ได้
3. วิชาชีพต้องทำด้วยเจตนารมณ์รับใช้ประชาชน เพราะฉะนั้นข้อแตกต่างประการแรกคือประโยชน์ส่วนตัวที่จะเป็นผลได้แก่ผู้ประกอบวิชาชีพเองมีความสำคัญลดทอนลงไป เป็นแต่เพียงผลพลอยได้ยิ่งกว่าเป็นจุดประสงค์ลำดับแรก ต่างกับธุรกิจซึ่งมุ่งถึงกำไรแก่ตนเป็นใหญ่ ข้อแตกต่างถัดไปคือไม่มีกฎของอาชีพโดยเฉพาะยิ่งไปกว่า fair play และการปฏิบัติตามข้อกำหนดของกฎหมาย

โดยเฉพาะวิชาชีพทางกฎหมายยังแตกต่างออกไปอีก โดยแม้ประเภทที่เป็นกิจการ เอกชน เช่น ทนายความ ก็ถือเป็นเจ้าหน้าที่ของศาลในการอำนวยความสะดวกทางศาลด้วย ไม่ แต่เพียงเป็นกิจการของเอกชนอย่างหนึ่งเท่านั้น

วิชาชีพทนายความเป็นการงานซึ่งถือเป็นงานของผู้เป็นเจ้าหน้าที่ของศาล จึงนำไป เปรียบเป็นเช่นเดียวกับวิชาชีพเวชกรรมของแพทย์ ตาม พ.ร.บ.วิชาชีพเวชกรรม พ.ศ.2525 ไม่ได้ การอำนวยความสะดวกทางศาลเป็นหน้าที่การงานที่รัฐต้องรับภาระและดำเนินการ ทนายความ เป็นเจ้าหน้าที่ของศาล แม้เป็นเอกชน เป็นหน้าที่ราชการของรัฐ ไม่เหมือนแพทย์ที่เป็นเอกชนซึ่งไม่ เป็นงานของรัฐ ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นความเข้าใจผิดอย่างแรงที่นำวิชาชีพทั้งสองนี้ไปเปรียบเทียบ เป็นทำนองเดียวกัน

นอกจากนี้ ทางด้านวิชาชีพแพทย์ มีข้อบังคับแพทยสภา ว่าด้วยการรักษา จริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ.2526 ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 100 ตอนที่ 115 ลงวันที่ 14 กรกฎาคม 2526 หมวด 3 การประกอบวิชาชีพเวชกรรม ซึ่งระบุไว้ว่า

ข้อ 1 ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ต้องรักษามาตรฐานของการประกอบวิชาชีพ เวชกรรม ในระดับที่ดีที่สุด และพยายามให้ผู้ป่วยพ้นจากอาการทรมานจากโรค และความพิการ ต่าง ๆ โดยไม่เรียกร้อยเงินจ้างรางวัลพิเศษ นอกเหนือจากค่าบริการที่ควรได้รับตามปกติ

ข้อ 2 ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมต้องไม่จงใจหรือชักชวนผู้ป่วยให้มารับบริการ ทางวิชาชีพเวชกรรม เพื่อผลประโยชน์ส่วนตน

ข้อ 3 ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ต้องไม่ให้หรือรับผลประโยชน์เป็นค่าตอบแทน เนื่องจากการรับหรือส่งผู้ป่วยเพื่อรับบริการทางวิชาชีพเวชกรรม

ข้อ 4 ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมต้องปฏิบัติต่อผู้ป่วยโดยสุภาพและปราศจากการ บังคับขู่เข็ญ

ข้อ 5 ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมต้องไม่หลอกลวงผู้ป่วยให้หลงเข้าใจผิด เพื่อ ประโยชน์ของตน

ข้อ 6 ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมต้องไม่ประกอบวิชาชีพโดยไม่คำนึงถึงความ ปลอดภัย และความเปลี่ยนแปลงของผู้ป่วย

ข้อ 7 ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมต้องไม่สั่ง ไข้ หรือสนับสนุนการใช้ตำรับลับ รวมทั้ง ใช้อุปกรณ์การแพทย์อันไม่เปิดเผยส่วนประกอบ

ข้อ 8 ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมต้องไม่ออกไปรับรองอันเป็นเท็จโดยตั้งใจ หรือให้ความเห็นโดยไม่สุจริตในเรื่องใด ๆ อันเกี่ยวกับวิชาชีพของตน

ข้อ 9 ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมต้องไม่เปิดเผยความลับของผู้ป่วยซึ่งตนทราบมา เนื่องจากการประกอบวิชาชีพ เว้นแต่ด้วยความยินยอมของผู้ป่วย หรือเมื่อต้องปฏิบัติตามกฎหมาย หรือตามหน้าที่

ข้อ 10 ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมต้องไม่ปฏิเสธการช่วยเหลือผู้ที่อยู่ในระยะอันตรายจากการเจ็บป่วย เมื่อได้รับคำร้องและตนอยู่ในฐานะที่จะช่วยได้

ข้อ 11 ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมต้องไม่ใช้หรือสนับสนุนให้มีการประกอบวิชาชีพเวชกรรม หรือการประกอบโรคศิลปะโดยผิดกฎหมาย

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้น ตฤตนิยม นพคุณ (2540) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ นักข่าวโทรทัศน์มืออาชีพ พบว่า จะต้องมียอดประกอบ 3 ประการที่สำคัญ คือ

1. เป็นผู้ที่ยึดมั่นในหลักอุดมการณ์ของสื่อมวลชน คือ รักในเสรีภาพ มีความเป็นกลางและเป็นธรรมในการปฏิบัติงาน และยึดมั่นในความถูกต้องเที่ยงตรงของข้อมูล
2. เป็นผู้มีทัศนคติที่เหมาะสมต่อวิชาชีพข่าว มีใจรักและปรารถนาให้ผู้อื่นเห็นคุณค่าในวิชาชีพของตน
3. เป็นผู้มีคุณลักษณะที่เหมาะสมต่อการเป็นนักข่าว และมีทักษะความเชี่ยวชาญในการทำงานทางด้านข่าวโทรทัศน์

โดยองค์ประกอบเหล่านี้ จะมีความเกี่ยวพันและเกื้อหนุนซึ่งกันและกันอยู่เสมอ และยังเป็นตัวชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างนักข่าวโทรทัศน์ทั่วไป และนักข่าวโทรทัศน์ที่เป็นมืออาชีพด้วย ซึ่งนักข่าวโทรทัศน์ทั่วไปอาจจะมีลักษณะขององค์ประกอบทั้ง 3 ประการมาน้อยต่างกัน